

Vůz projel městečkem a zastavil na strmém výběžku nad řekou Vislou. Místo mělo dlouhou historii a atraktivní starodávné centrum, pyšnilo se zříceninou hradu a katedrálou, ale známé bylo především díky nedaleké rafinerii, jež zaměstnávala stovky lidí z okolí. Dům, který hledal, ležel v jižní části Józefówa, v boční ulici směřující k řece. Řidič zajel na krajnici, aby nepřekážel na silnici a zaparkoval až pod stromy, kde vůz nepoutal pozornost. Czajkowski vystoupil, a ovanul ho teplý večerní vzduch. Vydal se k domu. Muž, který na něj čekal u dveří, měl černý oblek a černou kravatu, a ve tváři korektní, leč nevyzpytatelně odtažitý výraz. Michał Zima. Náčelník BOR.

Vešel do domu.

Byl jednoduše zařízený, podobal se tomu, v němž sám nedaleko Rzeszówa v jižním Polsku vyrostl. Jeho rodiče byli zemědělci, žádní revolucionáři. Ale tohle všechno se v osmdesátých letech změnilo. Tehdy nebylo povoleno vlastnictví půdy. Aby však režim umlčel vzrůstající nespokojenost, přislíbil možnost získání půdy formou nákupu či dědictví. Ale celé to byla lež. Většina zemědělců, stejně jako jeho rodiče, nakonec protestovala a odmítla prodávat potraviny za státem uměle podhodnocené ceny, a místo toho věnovala svou úrodu stávkujícím.

Odvážné jednání, které mělo velký dopad.

„Kde je?“ zeptal se.

„Vzadu.“

„A ostatní?“

Zima máchl rukou. „Uvnitř.“

„Povězte mi, jak jste to tu našli?“

„Vlastně jsme měli trochu štěstí. Někdy vám nic jiného nezbyvá.“

Pochopil obsah sdělení. *Moc se nevyptávej.*

Rozhlédl se po místnosti a všiml si zarámovaných fotografií na stole. Jedna ho zaujala. Přistoupil blíž a prohlížel si snímek muže v uniformě. Major polské armády s insigniemi SB neboli státní bezpečnosti na košili. Poznal tu tvář s neproniknutelným výrazem, na

milimetr vyholenými vlasy a upraveným knírkem vojáka z Mokotovské věznice.

Aleksy Dilecki.

Už několik desítek let ho neviděl, ani o něm neslyšel.

Druhá světová válka Polsko zničila; spousta ho byla rozbitá bombardováním, města v troskách k nepoznání, země bez prostředků i lidských sil na znovuvybudování. Sověti slíbili pomoc a spousta lidí jim uvěřila. V sedmdesátých letech už bylo ale zjevné, že šlo o lež, a trpělivost Poláků byla u konce. Všichni jen pracovali a pracovali, v obchodech chyběly potraviny, doma byla neustále zima kvůli nedostatku uhlí, chybělo oblečení včetně kabátů. Všichni byli špehováni, masírováni propagandou, dětem vymývány mozky. Hrozba zásahu silou byla všudypřítomná. Navíc panoval hlad, vláda prostřednictvím přidělového systému dokonce diktovala, kolik kdo smí sníst. *Všichni máme stejné žaludky.* Tak to neustále slyšovali. A když lidé mají hlad, když hladoví jejich děti, udělají leccos, jen aby své utrpení zmenšili.

A taky že se činili.

Líbilo se mu, co napsal Orwell.

Všechna zvířata jsou si rovna, jen některá jsou si rovnější.

Mezi takové patřil i Aleksy Dilecki.

Politici a policisté byli vždy protežováni. Dostávali větší přiděly. Nakupovali ve vybraných obchodech. Bydleli v lepších domech, měli různé další výhody. Dokonce měli i vlastní pojmenování. Nomenklatura, sovětský termín pro seznam vládou obsazovaných pracovních pozic, po nichž panovala neustálá poptávka. Lidé nebyli vybírání podle schopností, ale výhradně podle míry loajality k režimu. Stala se z nich neformální vládnoucí třída, která vládla sama sobě. Rudá buržoazie. Korupce a krutost byly prostředky, jež měly vést k dosažení cíle.

Právě se díval na jednoho z nomenklaturních kádrů.

Pamatoval si, co mu před mnoha lety v Mokotovské věznici ten člověk řekl.

Kdo ví? Jednou třeba budete významná osoba.

Zakroutil hlavou nad takovou ironií osudu a byl rád, že je Dilecki už po smrti.